

سالم سازی فضای مجازی، آری؛ محدود سازی، نه

ابوالحسن فیروز آبادی
دبیر شورای عالی فضای مجازی

شورای عالی فضای مجازی به عنوان نقطه کانونی متمرکز برای سیاستگذاری، تصمیم گیری و هماهنگی در فضای مجازی، به اقتضای شرایط، تصمیمات لازم را اتخاذ و برای اجرا به مبادی ذیربط ابلاغ می کند.

از زمان شروع به کار دولت یازدهم، با تشدید فعالیت شورا، اهتمام ویژه ای برای ایجاد و توسعه زیرساخت های ارتباطی کشور، سالم سازی و حفظ امنیت همه جانبه فضای مجازی کشور، احراز جایگاه و سهم مناسب برای اقتصاد دانش بنیان در فضای مجازی در چارچوب سیاست های اقتصاد مقاومتی کشور، توسعه محتوا و خدمات کارآمد و رقابتی منطبق بر ارزش ها و فرهنگ اسلامی - ایرانی در تمامی قلمروهای مورد نیاز جامعه، مورد توجه جدی تر شورای عالی قرار گرفته است. مهم ترین مصوبات شورا در این دوره عبارتند از: تعیین سیاست های حاکم بر برنامه ملی بازی های رایانه ای، الزام دولت به تشویق تولید نرم افزار، تسهیل صادرات نرم افزار و خدمات مهندسی، ساماندهی خدمات پیامکی ارزش افزوده و پیامک انبوه در شبکه های ارتباطی، طرح جامع توسعه فضای مجازی سالم، مفید و ایمن.

یکی از موضوعات مهم مورد بررسی، تصویب سند تبیین الزامات شبکه ملی اطلاعات است. این شبکه یکی از مهم ترین طرح های ملی در عرصه فضای مجازی است و اجرای آن، بنا بر رویکردهای جهانی و ضرورت های ملی مانند ارائه خدمات زیرساختی پیشرفته و مطابق نیازهای کشور، بهره مندی از مزایای اقتصادی صنعت اینترنت و اکوسیستم ملی فاوا، صیانت و رشد فرهنگ اسلامی - ایرانی در فضای مجازی و حفاظت از اطلاعات و ارتباطات کاربران ایرانی در برابر تهدیدات علیه امنیت و حریم خصوصی را شکل می دهد و به بزرگ شدن بازار اقتصادی کشور در فضای مجازی کشور کمک می کند. از طرفی ارائه هرگونه خدمات به مردم در فضای مجازی، مستلزم ایجاد شرایط مناسب و امن در این فضا است. نظام سالم سازی این فضا نباید مبتنی بر فیلتر و سیاست محدود سازی باشد، بلکه باید به خانواده ها، مدارس و دانشگاه ها نقش مهمی داده شود تا آنها بتوانند فضای امن و مناسبی را در این حوزه فراهم کنند. در آموزش و پرورش باید بحث سواد رسانه ای، فضای مجازی و الکترونیکی توسعه یابد تا این پتانسیل بالقوه در کشور بتواند نقش مهم خود را در این زمینه ایفا کند، همچنین باید همه آحاد مردم و کلیه نهادهای دینی، پژوهشی و رسانه ای نیز وارد این عرصه شوند.

همچنین مرکز ملی فضای مجازی با عنایت به دغدغه های رهبری در حوزه فضای مجازی که باید اولویت تمام دستگاه های فعال در این حوزه نیز باشد، برای سالم سازی فضای مجازی نسبت به مقوله نهضت تولید محتوا اهتمام ویژه داشته و بر این اساس کارگروه سبک زندگی ایرانی - اسلامی را تشکیل داده تا با جدیت نیازمندی های فضای مجازی را از حیث محتوا پیگیری کند. البته تولید محتوا باید توسط نخبگان جامعه صورت گیرد، تولید محتوایی که بر پایه جغرافیای هر منطقه و به اقتضای نیاز روزافزون کشور صورت بگیرد.

ایمن سازی زیرساخت های حیاتی کشور نیز از موضوعاتی است که مورد توجه شورا قرار گرفته است و تأکید شده است که اگر به هر دلیلی نظام ارتباطی کشور دچار اختلال شد، مشکلی برای ارتباط این زیرساخت ها به وجود نیاید. مرکز ملی فضای مجازی برای به حداقل رساندن این حوادث و خسارات ناشی از آن، سند نظام پیشگیری و مقابله با حوادث را طراحی و آماده کرده که با تصویب آن در شورای عالی و اجرای آن می توان تا حد امکان از بروز حوادث در فضای مجازی جلوگیری یا با آنها مقابله کرد و در صورت وقوع نیز امداد رسانی و خرابی ها را رفع و ترمیم کرد.

فعالیت کسب و کارهای نوپا و تقابل این کسب و کارها با اشکال سنتی نیز به دلیل نبود قانون مشخص از مسائلی است که در مرکز ملی فضای مجازی، با موضوع بررسی

صنوف فضای مجازی در دست کارشناسی قرار دارد و این امیدواری وجود دارد تا با همکاری و هماهنگی مبادی ذیربط، فعالیت این بخش ضابطه مند شود. برای مثال هم اکنون در حوزه هایی مانند حمل و نقل، صنوف مجازی شکل گرفته و شبکه های تاکسیرانی فضای مجازی نیز ایجاد شده که به نوعی از منظر کسب و کارهای سنتی، تهدید محسوب می شود؛ بر این اساس کارشناسان مرکز ملی فضای مجازی این موضوع را بررسی کرده تا چنانچه این فعالیت نیازمند قانون باشد، قانون لازم تهیه و به شورای عالی ارائه گردد. حمایت از استارت آپ های حوزه شبکه های اجتماعی یکی از مواردی است که قصد داریم با راه اندازی یک شتاب دهنده در نزدیکی پایتخت، از استارت آپ های این بخش حمایت کنیم. البته طرح راه اندازی یک شتاب دهنده و شهر شبکه های اجتماعی فعلاً در حد طرح مطالعاتی است و در صورتی که فاز مطالعه آن انجام شود، در دستور کار بررسی و تصویب شورای عالی فضای مجازی قرار خواهد گرفت.

ساماندهی شبکه های اجتماعی و فعالیت شبکه های اجتماعی خارجی در ایران نیز نیازمند الزاماتی است که با رویکرد حمایت از حقوق شهروندی و حفظ حریم خصوصی در مواجهه با حضور پیام رسان ها و شبکه های اجتماعی خارجی و داخلی و صیانت از اطلاعات کاربر ایرانی به صورت پیشنهاد به شورای عالی فضای مجازی ارائه شده است. حمایت از پیام رسان بومی در حوزه فنی و دانش فنی، زیرساخت و تسهیلات توانمندساز، ساماندهی پیام رسان های خارجی و نظام مند کردن موضوع در جهت رونق کسب و کارها و ظرفیت اشتغالزایی در بستر این ابزارهای نوین فضای مجازی و رونق محتوای سالم و مفید از اهم رویکردهای مهم این سند بوده است تا با رویکرد عقلایی و پایدار، زمینه های بهره مندی مفید و سالم از این ظرفیت فراهم آید.

موضوع احراز هویت شبکه های اجتماعی نیز از موضوعات مهم این فضا است که نقش مهمی در ساماندهی فضای مجازی دارد و بر این اساس مورد توجه قرار گرفته است و در تلاش هستیم تا در فاز اول تعداد کانال های فعال که متجاوز از ۱۵۰ هزار کانال هستند را شفاف سازی و ضابطه مند کنیم. بدین ترتیب تمامی کسانی که دارای کانال و اثر اجتماعی هستند یا صفحه هایی با بیش از ۵۰۰۰ دنبال کننده دارند باید در سامانه وزارت ارشاد به ثبت رسانده و مسئولیت انتشار مطالب خود را بپذیرند.

موضوع مهمی که در اینجا مطرح است و بی ارتباط با مباحث بالا نیست، بحث ساماندهی نظام مقررات گذاری کشور در حوزه فضای مجازی است. امروزه تنظیم مقررات به عنوان یکی از ارکان اصلی حاکمیت محسوب می شود که

وظایفی از قبیل توسعه رقابت و رفع انحصار، تعرفه گذاری و تنظیم بازار و احقاق حقوق کاربران را بر عهده دارد. در حوزه های مرتبط با این فضا اگرچه دستگاه های تنظیمی مختلفی از جمله سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و نظایر اینها در کشور فعال هستند، ولی بنا به دلایلی مانند: شکل گیری حوزه های جدید خدمات در فضای مجازی، ناکارآمدی نظام تنظیم مقررات ناشی از عدم همگرایی و انسجام بین دستگاه های موجود در کشور، تداخل در وظایف بین دستگاه ها ناشی از همگرایی زیرساخت های ارائه دهنده خدماتی که قبلاً این زیرساخت ها از یکدیگر متمایز بوده اند و لزوم به کارگیری ظرفیت های بخش غیر دولتی در مکانیزم های تنظیمی باعث شده است که شکل دهی به مجموعه ای هماهنگ و منسجم از دستگاه های تنظیم مقررات با سیاست های واحد و یکسان که اصطلاحاً آن را «نظام جامع تنظیم مقررات فضای مجازی» می نامیم، ضروری باشد. در این خصوص تأکید اصلی بر باز تعریف یا تطبیق وظایف و مأموریت های دستگاه های مرتبط و هماهنگ سازی آنها با یکدیگر، در

عکس: Zdnnet

راستای افزایش قابلیت و اثر بخش کردن فعالیت مشترک آنها است و تأکیدی بر ایجاد دستگاه های جدید تنظیم مقررات وجود ندارد. این نظام در برگیرنده ارکان و لایه های مختلفی شامل لایه مدیریت و یکپارچه سازی در سطح بالا، دستگاه های اجرایی تنظیم مقررات و کمیسیون های مربوطه، پنجره واحد ارتباط با فعالان و کسب و کارها و سیستم نظارت و پایش است. هم اکنون این طرح با مشارکت همه سازمان های مربوطه، تهیه و آماده ارائه در جلسه شورای عالی است که ان شاء الله در نخستین فرصت مطرح و در باره آن تصمیم گیری خواهد شد.

از طرفی فضای مجازی کشور با مخاطراتی نیز روبه روست این مخاطرات عبارتند از: مسیریابی ترافیک داخلی از خارج از کشور، هدایت تبادلات داخلی حداقل تا دروازه های مرزی، عدم مهندسی صحیح ترافیک در سطوح مختلف زیرساخت، عدم تأمین یکپارچه امنیت، اعتماد و حریم خصوصی کاربران، عدم امکان ارائه با کیفیت خدمات و محتوای بومی به کاربران، مهاجرت تأمین کنندگان خدمات و محتوای کاملاً بومی به میزبانان خارج از کشور و اتکا پذیری آنها به زیرساخت خارجی. علاوه بر آن دولت الکترونیک و سایت نهاد های دولتی در ایران نیز از وضعیت مناسبی برخوردار نیستند و رتبه جهانی ایران در حوزه دولت الکترونیک سه رقمی است. از این رو، این امیدواری وجود دارد تا با راه اندازی کامل شبکه ملی اطلاعات، مخاطرات پیش گفته برطرف شده و وضعیت دولت الکترونیک نیز با الزاماتی که در برنامه ششم توسعه خواهیم داشت، ارتقای حداقل ۳۰ رتبه ای را شاهد باشیم.

- مرکز ملی فضای مجازی برای سالم سازی فضای مجازی نسبت به مقوله نهضت تولید محتوا اهتمام ویژه داشته و بر این اساس کارگروه سبک زندگی ایرانی - اسلامی را تشکیل داده تا با جدیت نیازمندی های فضای مجازی را از حیث محتوا پیگیری کند